

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
імені П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО**

ГРИЦЕНКО ОЛЬГА ГРИГОРІВНА

УДК 785.11:781.68]:78.071.1(477)Антонюк

**КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ РЕФЛЕКСІЇ ЛІРИЧНОСТІ У
ВИКОНАВСЬКИХ ІНТЕРПРЕТАЦІЯХ СИМФОНІЧНОЇ МУЗИКИ
ВАЛЕРІЯ АНТОНЮКА**

Спеціальність 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство)

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Київ – 2020

Дисертацією є кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Роботу виконано на кафедрі музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв (Київ).

Науковий керівник: доктор культурології, професор
АНТОНЮК Валентина Геніївна,
Національна музична академія України імені
П. І. Чайковського Міністерства культури,
молоді та спорту України, завідувач кафедри
камерного співу

Офіційні опоненти: доктор мистецтвознавства, професор
ШУЛЬГІНА Валерія Дмитрівна,
Національна академія керівних кадрів
культури і мистецтв Міністерства культури,
молоді та спорту України, професор кафедри
академічного і естрадного вокалу та
звукорежисури

кандидат культурології
РОМАНЕНКО Анастасія Романівна,
Інститут мистецтв Київського університету
імені Бориса Грінченка Департаменту освіти
і науки виконавчого органу Київської міської
ради (Київської міської державної
адміністрації), доцент кафедри
інструментально-виконавської майстерності

Захист відбудеться «31» березня 2020 року о 14.00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.005.02 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук у Національній музичній академії України імені П. І. Чайковського за адресою: 01001, Київ, вул. Архітектора Городецького, 1–3/11, четвертий поверх, фойє Малого залу.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського за адресою: 01001, Київ, вул. Архітектора Городецького, 1–3/11.

Автореферат розіслано «   » лютого 2020 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
кандидат мистецтвознавства

Н. О. Швець

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Історія музичної культури свідчить про необхідність включення інтерпретатора у творчий тандем із композитором, оскільки саме процес виконання музики викликає зворотну хвилю рецепції та є умовою виникнення художнього артефакту. Дисертацію присвячено визначенню рис стилю композитора-симфоніста Валерія Юрійовича Антонюка (1979 р. н.), виявлених і вивчених нами через трансформацію образу ліричного героя в момент народження твору, під час концертного виконання. Доцільність і своєчасність дослідження обґрунтована необхідністю спеціального вивчення значного художнього внеску цього молодого композитора в естетичний пласт сучасної української культури. Значний обсяг творів В. Антонюка (понад 600 опусів, серед яких – десять симфоній, циклічні вокально-симфонічні, хорові та інструментальні твори, музика для кіно, авторська пісня та ін.), увага до його музики з боку виконавців, а також нотних і музичних видавців далеко за межами України дають підстави стверджувати, що вітчизняний музичний Олімп поповнився ще однією яскравою особистістю. Реагування з боку фундаментального мистецтвознавства на перебіг подій у царині творчих пошуків сучасних композиторів з метою виявлення нових знакових імен українських митців ХХІ ст. є дещо уповільненим, тому актуальність нашого дослідження цілком очевидна.

Звернення до функціонування троїстої контамінації «композитор – виконавець – слухач» викликане припущенням щодо існування у творах композитора певних властивостей, які надають можливість трактувати та сприймати його творчі здобутки як єдиний художній корпус, специфічне дискурсивне поле. Розвиток даної гіпотези може бути корисним як в когнітивній, так і в практичній площині. Дискурс, створений композитором, конкатенує ці три ланки. Але саме виконавець-інтерпретатор є учасником дискурсу з достатньо виявленою інтенціональністю, яка має свій конкретний прояв (у сенсі наявності чи відсутності художньої констеляції з автором), тому й вивчення його модусу є більш продуктивним. Осягнення слухачем композиторської ноєми (у платонівському розумінні), на жаль, не має свого чіткого практичного позначення, тоді як інтерес до певного дискурсу з боку слухацької аудиторії фіксується традиційно: щільністю наповнення концертної зали. Мета виконавської інтерпретації музики полягає в тому, щоб, умістивши живу душу в неживі знаки, створити, надихнути, викликати до життя візію нотного тексту. На підставі цього можна вважати виконавця деякою мірою фундатором музичного твору, відповідного як за фізичне буття композиції, так і за насичення її певним ідейно-художнім змістом. Тобто, можна стверджувати про формування інтерпретатором дискурсивного простору (окремого, власного чи озвучуючого те, що вже існує). Особливу ж увагу привертає феномен автора – виконавця своєї музики, яким є композитор і піаніст, рок-поп музикант і співак В. Антонюк.

Творчість композитора й музиканта Валерія Антонюка нами досліджується вперше, оскільки фундаментальних мистецтвознавчих розвідок (окрім його інтерв'ю ЗМІ, енциклопедичних статей, публіцистичних нарисів і творчих

анотацій у вітчизняних і зарубіжних музичних і нотних видавництвах) про нього досі не було. Необхідність вивчення творчої взаємодії композитора та виконавця у запропонованому дослідницькому напрямі – особливо своєчасна на хвилі поступового пробудження інтересу до «живої» музики та особистостей у царині її написання й інтерпретації. Саме цим зумовлено актуальність і вибір теми: *«Культурологічні рефлексії ліричності у виконавських інтерпретаціях симфонічної музики Валерія Антонюка»*.

Об'єкт дослідження – симфонічна музика Валерія Антонюка, написана і виконана у 2000–2018 рр.

Предмет дослідження – культурологічні рефлексії ліричності у виконавських інтерпретаціях симфонічної музики сучасного українського композитора Валерія Антонюка.

Хронологічні межі дослідження охоплюють період 2000–2018 рр.

Географічні межі дослідження визначені місцями написання, виконання та видання музичних опусів В. Антонюка (Україна, Австралія, Австрія, Грузія, Болгарія, Велика Британія, Італія, Канада, США, Японія).

Матеріалом дослідження стали симфонічні твори В. Антонюка, написані й виконані в 2000–2018 рр.: партитури, відео- та аудіозаписи перших семи симфоній, симфонічної поеми «"Омріяна Незбагненність" для струнного оркестру», трьох вокально-симфонічних кантат і Концерту для фортепіано та симфонічного оркестру у виконанні видатних інтерпретаторів його музики, серед яких – колективи симфонічних оркестрів під керівництвом диригентів В. Жадько, М. Лисенка, Н. Пономарчук, Н. Рачвелі, М. Скорика, В. Шейка. У якості об'єктів для аналізу використано спостереження, набуті під час виступів музикантів у реальному часі, а також – під час прослуховування й перегляду аудіо- й відеорядів означених симфонічних опусів композитора.

Дослідження спрямоване на висвітлення акту народження художнього твору з наступним донесенням усього комплексу багатофункціонального контенту до слухачької аудиторії.

Метою роботи є визначення впливу свідомості виконавця-інтерпретатора на формування кінцевого результату творчості композитора та створення концептуального поля текстового простору сучасної української музики.

Реалізація даної мети вимагає вирішення наступних **завдань**:

- визначити й проаналізувати твори В. Антонюка, етапні для розвитку української симфонічної музики, та здійснити цілісний аналіз їх виконавських інтерпретацій через втілення ідейно-творчих спрямувань автора, сформованих на концептуальному (світоглядному, філософському, культурологічному) рівні у процесі еволюції музичного образу ліричного героя;

- встановити ідейно-філософське підґрунтя творчого процесу композитора-симфоніста, що має свій відбиток як в драматургічній експлікації, так і в якості музичної тканини, зафіксованої в авторській партитурі (шляхом вивчення етапів процесу побудови драматургії, створення образних характеристик «персонажів» твору, завдяки використанню певних засобів

композиторської техніки, що мають своє відображення на семіотичному рівні нотного тексту, спрямованих на формування рис стилю автора та ліричного героя);

- враховуючи драматургічні можливості жанрового підґрунтя музики В. Антонюка, висвітлити особливості застосування ним жанрового канону, виявити стилеві індекси, проявлені через застосування засобів музичної виразності (тематизм, гармонія, фактура, тембровий колорит тощо);

- окреслити специфіку авторського стилю композитора на фабульно-сюжетному й драматургічному рівнях;

- у рамках культурологічного дослідження рис авторського стилю В. Антонюка, визначити особливості композиційного методу побудови симфонічного твору; висвітлити вплив циклічності на створення комунікативної складової його музики та конкретизувати специфіку нотного тексту партитури як головного чинника диригентського (вокального, інструментального) виконавського аналізу;

- розглянути роль особистості конкретного виконавця в процесі створення музичного артефакту; зосередити увагу на художньому прочитанні творчих здобутків композитора та виконавців його музики з метою усвідомлення важливості формування творчих тандемів; здійснити порівняльний аналіз моделей композиторського та виконавського трактування симфонічної музики В. Антонюка, щодо втілення образу ліричного героя;

- висвітлити художньо-естетичний рівень ряду творчих здобутків автора, завдяки особливостям інтерпретаційної реалізації його музики та розглянути позиції виконавського прочитання, висвітливши кінцевий результат відображення (калькування, змінення, збагачення) первинного композиторського плану;

- зробити висновки, стосовно доцільності залучення до засобів цілісного мистецтвознавчого аналізу виконавської редакції вибраних нами для вивчення симфонічних опусів В. Антонюка, задля отримання культурологічних результатів дослідження;

- на прикладі аналізу творчості сучасного українського композитора Валерія Антонюка простежити лінію розвитку національної класичної музичної традиції.

Методологія дослідження базується на застосуванні парадигмального апарату міждисциплінарного рівня з опорою на синергетичний метод із залученням наукових галузей культурології, мистецтвознавства, філософії, літературознавства, а також етнографії, лінгвістики, психології, живопису. Роботу виконано із залученням комплексу наукових методів, зокрема:

- теоретичного, застосованого для вивчення, аналізу та узагальнення широкого спектру понять «стиль» та «симфонізм»;

- діахронічного аналізу і синтезу, – для виявлення динамічного розвитку дефініцій, порівняння та узагальнення базових методологічних засад;

- цілісного аналізу, – для виконання музикознавчого дослідження симфонічних творів композитора;

- структурального, – для аналізу архітектонічного принципу циклічних творів;
- концептуального, – для виявлення, на основі вивчення музичної лексики В. Антонюка, когнітивних ознак, що формують розуміння концептуального рівня композитора як в окремому творі так і в усій його творчості;
- культурологічного аналізу, – для осягнення системи цінностей музичного художнього тексту, авторської моделі світу та людини в процесі формування образу ліричного героя в симфонічній музиці В. Антонюка;
- інтерпретаційного та компаративного, – для порівняння виконавських транскрипцій образних сфер у симфонічному та вокально-симфонічному жанрах музики В. Антонюка з урахуванням особистостей його індивідуального стилю;
- системного аналізу (для вивчення рис стилю та основ композиторського письма В. Антонюка з урахуванням виконавської інтерпретації його музики).

Джерельну базу дисертації складають фундаментальні праці з питань: української музичної культури (В. Антонюк, О. Берегова, Л. Кияновська, Л. Корній, О. Самойленко, Б. Сюта); історичного музикознавства (Ю. Чекан); культурології та етнографії (І. Андреєва, А. Баканурський, М. Бахтін, С. Безклубенко, Я. Гнатюк, О. Гужва, М. Дідух, В. Жайворонок, Й. Іоффе, С. Кримський, Ю. Легенький, В. Личковах, М. Северинова, Л. Черкашина); цілісного (Л. Мазель, В. Цуккерман) та ціннісного (Ю. Холопов) музикознавчого аналізу; теорії композиторського стилю (Б. Асаф'єв, Н. Горюхіна, Б. Кац, О. Коменда, К. Михайлов, М. Михайлов, В. Москаленко, Н. Савицька, Є. Пахомова, С. Тишко, Ю. Тюлін, В. Холопова, Н. Швець, О. Шпенглер); стилю в загальнокультурному сенсі (Н. Арутюнова, А. Каленіченко); стилю з естетико-філософської позиції (Х. Вайнріх, Р. Варнінг, Ф. Водичка, В. Ізер, Х. Р. Яусс); взаємозв'язку стилю та форми (Т. Кюрегян, Й. Хейзинга, В. Ценова, Я. Якуб'як); сучасної гармонії (Т. Дугіна, Б. Луканюк, О. Соколов); взаємозв'язку комп'ютерних технологій з композиторським письмом (В. Грищенко); проблем музичного тематизму (Н. Гнатів); теорії фактури (М. Скребкова-Філатова, Л. Касьяненко); теорії сучасного жанроутворення (А. Косс); становлення жанру інструментального концерту (О. Алексєєв, Н. Ахмедходжаєва, В. Іванченко, Н. Кашкадамова, В. Клиш, І. Кузнецов, Л. Мінкін, Г. Орлов, Л. Раабен, Л. Ройзман, М. Суторихіна, Е. Фінкельштейн); еволюції жанру симфонії (О. Гужва, О. Зінькевич, М. Копиця, А. Муха, І. Соллертинський, Т. Щерба, Т. Чернова, А. Черняєва); симфонічної концепції людини (А. Стоянова, М. Ємельяненко); взаємозв'язку театру та симфонії (В. Конен); програмності у вокально-інструментальній сфері (О. Лісова); музичного тексту (Л. Акопян, М. Арановський, О. Афоніна, М. Бонфельд, І. Пясковський, А. Рафікова, С. Шип); інтертекстуальності (І. Коханік, Б. Сюта); психології і психофізіології музичної творчості, сприйняття (Г. Баканурський, В. Медушевський); феноменології (О. Лосєв, Є. Гуссерль, О. Маркова, О. Рябініна); структурології та загальної теорії тексту (С. Аверинцев, Р. Барт, М. Бахтін, Б. Гаспаров, Л. Гінзбург, Ю. Крістева, Ю. Лотман, Р. Якобсон); порівняльного аналізу знакових систем різноманітних типів (О. Лосєв, У. Еко);

специфіки художньої свідомості (Є. Мелетинський, В. Пропп, В. Топоров); особливостей мислення (Ж. Дельоз, Л. Закс, М. Фуко, К.-Г. Юнг); взаємодії мистецтва у часі-просторі (М. Арановський, Н. Герасимова-Персидська, Н. Горюхіна, С. Скребков, Б. Яворський); музичної естетики (М. Мамардашвілі, Т. Гуменюк, О. Зосім); загальних питань естетики (В. Бичков, В. Ванслов, Ю. Габермас, О. Гомілко, Г. Коломієць, О. Кривцун); філософії (Аристотель, Г. Гегель, Платон, В. Даренський, Діоген Лаертський, М. Гайдеггер, Ф. Ніцше); взаємодії філософії і музики (В. Суханцева, Л. Тарапата-Більченко, К. Шаров); теорії інтерпретації (Є. Гуренко, Н. Жайворонок, О. Катрич, Є. Назайкінський); творчої взаємодії композитора та виконавця (О. Маркова, О. Суббота); теорії та практики інструментального виконавства (Д. Вечер, С. Волков, В. Гаккель, С. Горовой, В. Громченко, Г. Нейгауз, М. Мільштейн, В. Москаленко, М. Калашнік, Г. Коган, Н. Корихалова, А. Корто, О. Сайгушкіна, Г. Малинковська, Л. Шаповалова); теорії та практики вокального виконавства (В. Антонюк, О. Баланко, Л. Деркач, О. Оганезова-Григоренко); теорії та практики диригентської (оркестрової та хорової) майстерності (Г. Дехант, Г. Єржемський, І. Мусин, В. Рожок, Ю. Ткач, В. Чистяков); психології сприйняття художніх творів (В. Медушевський, А. Шопенгауер); музичного театру (С. Тишко, М. Черкашина-Губаренко); драматичного театру (М. Гашкова, А. Ефрос, М. Захаров, Т. Куришева).

Наукова новизна дослідження полягає в тому, що в дисертації *вперше*:

– здійснено наукове вивчення творчості композитора й піаніста В. Антонюка в площині культурологічного аналізу образу ліричного героя у виконавських інтерпретаціях його симфонічної музики;

– виявлено особливості рис стилю В. Антонюка у світлі його пріоритетів в культурологічній, філософській, естетичній, онтологічній, психологічній та соціальній площинах;

– визначено, що в Симфонії № 4 «Система Бажань» (2014 р.) В. Антонюком застосовано метод імітування, засобами музичної інтонації, вербального звучання натовпу (через скандування вигуків, гасел очевидним є розуміння ним важливості суспільної ситуації та внутрішня потреба відгукнутися, зафіксувати в музиці сторінку з історії, що спонукало молодого автора знайти і вперше застосувати даний композиторський прийом);

– розкрито специфічний творчий почерк В. Антонюка та відбитки індивідуальної манери як на рівні драматургії симфонічного наративу, так і в плані композиторської техніки (на прикладі створеного ним гармонічного кластерного утворення, – стійкої акордової форми, яка застосовується в усіх його творах із певною художньою метою, що надає підставу вважати цю кластерну вертикаль концептуальним відбитком авторської інтенції);

– виявлено та введено до наукового обігу важливі базові риси композиторського письма В. Антонюка, що надають змогу для ствердження щодо створення ним нової форми: «симфонічний наратив» і об'єднання його симфонічних опусів у цілісні цикли;

- обґрунтовано новий підхід до циклічності як прояву авторського мислення в композиційно-драматургічній площині;
- проаналізовано симфонічні твори В. Антонюка за традиційними критеріями та із застосуванням креативного підходу, що базується на основі синергетичного поєднання композиторської і виконавської транскрипції;
- запропоновано культурологічний спосіб наукового вивчення композиторських здобутків на підставі особливостей інтерпретаторської редакції та з урахуванням результатів виконавської реалізації творів у концертних постановках.

Набуло подальшого розвитку обґрунтування категоріального апарату музичного культурознавства на основі термінології, апробованої в музикознавстві, психології, лінгвістиці з урахуванням проблематики культурологічної та мистецтвознавчої царин.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертацію виконано на кафедрі музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв відповідно до теми наукових досліджень «Трансформаційні процеси соціальної культури в Україні» (номер державної реєстрації 0117U002887).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Київського національного університету культури і мистецтв (протокол № 11 від 23 березня 2015 року).

Практичне значення отриманих результатів.

Дисертація містить матеріал, важливий для розуміння рис стилю сучасного українського композитора Валерія Антонюка, зокрема, його здобутків у царині симфонічної, вокально-симфонічної та інструментальної музики. Оскільки всебічний та розлогий аналіз творчості цього композитора здійснюється вперше, запропонована робота є вихідним пунктом великого творчого дослідження в напрямку авторських інтенцій та результатів їх реалізації. Результати цієї роботи можуть бути спрямовані на з'ясування важливих питань композиторської та виконавської творчості, – нагальних для висвітлення проблем, дотичних загальнокультурної ситуації. Отримані результати можуть бути корисними для дослідників сучасного композиторського процесу, викладачів та студентів мистецьких, музичних, музично-педагогічних навчальних закладів різного ступеню акредитації. Матеріал дослідження може придатися в написанні відповідних розділів наукових та дидактичних робіт, навчально-методичних розробок з історії сучасної української культури, історії українського музичного мистецтва, теорії та практики симфонічного диригування, вокального виконавства, спецкурсів для студентів магістратури й аспірантури. Отримані нами результати можуть застосовуватись у створенні словників, довідникових видань, підручників, посібників тощо. Матеріали дисертації можуть бути задіяні для подальших наукових досліджень проблем сучасної музичної культури.

Особистий внесок здобувача полягає в якісно новому, культурологічному підході до вивчення взаємодії авторської та виконавської концепцій композиторського тексту.

Апробація результатів дослідження. Теоретичні обґрунтування, практичні розробки, висновки здобувач здійснив самостійно. Усі наукові публікації є одноосібними. Дисертація обговорювалась на засіданні міжкафедрального семінару факультету музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв.

Основні теоретичні і методичні положення дисертаційного дослідження виголошені у доповідях на семи міжнародних науково-практичних конференціях: «Постать М. В. Лисенка у світовому історико-культурному контексті», (Київ, 2017), «Topical problems of modern science» (Варшава, 2017), XII International Conference «Sharing the results of research towards closer global convergence of scientists» («Обмін результатами досліджень в рамках міжнародного зближення вчених» (Монреаль, 2017), «Творча майстерня інтерпретації сучасної музики» (Київ, 2017), XIII Міжнародній науково-практичній конференції «Євроінтеграційні процеси в сучасній Україні: культурно-мистецькі аспекти» (Рівне, 2017), XVIII науково-практичній конференції Українського товариства аналізу музики «Феномен авторства у музичній творчості» (Київ, 2018), Міжнародному науковому симпозиумі «Україна – Польща: діалог культур» (Київ, 2018), Четвертій Міжнародній науково-практичній конференції «Актуальні проблеми вокальної педагогіки та виконавства (мистецькі родини)» (Київ, 2018)».

Публікації. За темою дисертації опубліковано тринадцять одноосібних статей, із них сім – у наукових фахових виданнях України та у наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз, дві – у науковому періодичному виданні іншої держави та у виданні, внесеному до міжнародних наукометричних баз даних, чотири – у журналах та збірниках матеріалів конференцій.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів із внутрішнім розподілом на підрозділи, висновків, списку використаних джерел (396 позицій) та додатків. Загальний обсяг дисертації – 223 сторінки, із них 183 становить основний текст.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації, подано відомості про зв'язок роботи з науковими програмами, планами й темами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, охарактеризовано методи його проведення, розкрито наукову новизну і практичне значення отриманих результатів, наведено дані про їх апробацію, зазначено особистий внесок здобувача, висвітлено структуру й обсяг роботи.

У **першому розділі «Формування образу ліричного героя в симфонічних нарративах Валерія Антоюка: культурологічний дискурс»** проаналізовано стан наукової розробленості теми й систематизовано джерела.

У підрозділі 1.1 «Риси художнього стилю в культурологічній парадигмі поняттєво-категоріального апарату мистецтвознавства (огляд джерел і методологія дослідження)» проаналізовано масив наукових праць, присвячених проблемам виявлення рис художнього стилю в парадигмі поняттєво-категоріального апарату мистецтвознавства. Зазначено, що в даній роботі термін «стиль» буде застосовано з використанням традиційних меж парадигмального поля (як сукупності звичних термінів) в одному ряду з творчою манерою, почерком, письмом, артикуляцією тощо, найперше, як базової платформи, та з якісно новим змістом, що має підґрунтям діалектичну максимум єдності стиль=метод, маючи на увазі саме симфонічний принцип світосприйняття, створення музичними засобами картини світу, формування конструктиву звукового простору. Зазначено, що аналіз творів композитора В. Антонюка буде здійснено з урахуванням методологічної бази означених авторів, із розумінням нових ідей сучасного музикознавчого дискурсу, але запропонований тут підхід не має аналогів та демонструє альтернативні риси.

У підрозділі 1.2 «Симфонічний наратив як спосіб існування музичного твору. Від циклічного твору до циклу творів. Створення метадискурсу» визначено, що метадискурсивними елементами симфоній В. Антонюка (№ 1 «Гармонія Руху», 2011; № 2 «Фанфари», 2012; № 3 «Передбачувана Музика», 2013; № 4 «Система Бажань», 2014) є інтонаційні, ладогармонічні, метроритмічні, сонорні чинники, а також оркестрова фактура як взірєць семантичного запису, що відбиває хід творчої думки та метатекстовий поліфонічний компонент, оформлені в чітку симфонічну форму. Визначено специфічні акордові утворення: кластерні вертикалі, побудовані за принципом чергування малих та великих інтервалів на основі збільшеної терції, що, збагачуючи класичну гармонічну основу, привносять у твори В. Антонюка сонорові ефекти палітри рок-музики. Збереження конструктивної врівноваженості, створення тематичних побудов, що збалансовують романтичну, вільну від алгоритмічних структур форму, є найважливішою рисою його почерку, – частиною художнього мислення та стильовим рішенням. Метадискурс, запропонований ним у ракурсі світоглядного музично-публіцистичного висловлення, розглянуто крізь призму функціонування новітньої, створеної В. Антонюком *нарративної симфонічної форми*.

У підрозділі 1.3 «Трансформація образу ліричного героя у “воєнних” симфоніях» досліджено виконавські версії симфоній В. Антонюка № 5 «Про Війну», 2014 та № 6 «Лемент Над Прірвою», 2014–2015. Визначено, що виконання П'ятої симфонії В. Антонюка Грузинським Філармонічним Оркестром під керівництвом диригента Н. Рачвелі стало важливим чинником формування міжкультурного дискурсу й тим масштабним проектом, що розмиває кордони національного, змушуючи переосмислити традиційне місце української музики в контексті світової. Зазначено, що музика В. Антонюка не є програмною у звичному сенсі. Програмність композитор розуміє та реалізує не як формування наочного ряду музичними засобами, а створення певного фону, тла, своєрідного дискурсивного поля. Нами встановлено, що назви композицій В. Антонюка – це імпульс, поштовх, завдяки якому кожен із слухачів має змогу

сформувати свій власний образний ряд, створити власний художній твір. Проаналізовані нами симфонії В. Антонюка № 5 «Про Війну», 2014 та № 6 «Лемент Над Прірвою» виявляють певну багатозаровість художніх рівнів, що відображається у вигляді його думок, естетичної програми кожної з них.

У підрозділі 1.4 «Театральність як основа творчого методу В. Антонюка» доведено, що Симфонія № 7 «Маскарад Непобачених Снів» (присвячується невинним жертвам воєн і терору), 2015–2016, за яку композитор у 2018 р. був удостоєний Премії імені Б. Лятошинського, та симфонічна поема «"Омріяна Незбагненність" для струнного оркестру» становлять новий етап у розвитку української симфонічної музики. Архітектонічна завершеність форм свідчить про несхильність В. Антонюка до хаосу, висвітлює його внутрішню діалектику: пріоритетність відкритого драматургічного фіналу завжди врівноважується вимірним балансом конструкції. Звучання Сьомої симфонії В. Антонюка у постановці Миколи Лисенка переконливо демонструє тонке проникнення диригента у концептуальний план композитора та творчу реалізацію художньої ідеї автора музикантами. Виявлено творчий тандем композитора В. Антонюка та диригента Вікторії Жадько, чії диригентські редакції – цілком відповідні задуму автора.

У підрозділі 1.5 «Етнокультурне підґрунття естетико-філософської платформи коозитора-симфоніста В. Антонюка: відображення ідей космізму засобами музичної виразності» досліджено антропологічний аспект особистості композитора, як підґрунття для прояву аспекту творчого. Окреслення його місця в багатогранній, багатозаровій та динамічній системі, якою є національна культура в соціально-філософському визначенні, неможливе без висвітлення естетико-філософських підвалин, які складають основу його художнього світосприйняття. В. Антонюк – митець, який відчуває себе невід’ємною, іманентною частиною буття в сенсі розвитку культурного процесу. Розуміючи культуру, як безперервний процес, він спрямовує свої інтенції на створення своєрідного історико-культурного конгломерату – єдиного полотна культурної спадщини. В. Антонюк втілює ідеї в започаткованій ним формі (композиційній будові) симфоній-нарративів, які не є камерними і не є програмними попри те, що мають назви. Досліджень цього нового виду симфонічної форми ще не існує.

У другому розділі «Вокально-симфонічні твори В. Антонюка: авторська партитура та виконавська редакція. Культурологічний аналіз образу ліричного героя в інтерпретації сопрано» вивчено вокально-симфонічні твори В. Антонюка шляхом порівняльного аналізу авторської партитури та виконавських редакцій. Здійснено аналіз вокально-симфонічних творів: «Кантата в п’яти частинах для сопрано та симфонічного оркестру на вірші Ф.-Г. Лорки в українському перекладі М. Лукаша», «Чотири вірші для сопрано та симфонічного оркестру на слова Василя Стуса» та «Кантата у чотирьох частинах для сопрано та симфонічного оркестру на вірші О. Пушкіна», присвячених Валентині Антонюк і вперше виконаних та записаних нею на фонди Українського радіо. Ці опуси вивчено з точки зору виявлення специфіки властивих їхній музичній мові

індивідуальних особливостей, що інтригує можливістю зробити розвідку як на рівні виявлення жанрових чи художньо-стильових (художньо-образних, художньо-поетичних) нюансів, так і в полі композиційно-драматургічних рішень, інтонаційно-мовної стилістики, способах виконавської інтерпретації вокалісткою семантичного поля «чоловічої» поезії.

У підрозділі 2.1 «Кантата в п'яти частинах для сопрано та симфонічного оркестру на вірші Ф.-Г. Лорки в українському перекладі Миколи Лукаша» дослідження композиторських інтенцій Валерія Антонюка в його Кантаті на вірші Ф.-Г. Лорки, дозволяє зробити висновки щодо їх спрямованості на виявлення загальних емоційно-образних вібрацій та створення музичного твору, в якому сучасними музичними засобами висвітлено естетичне, філософське та художнє світосприйняття видатного іспанського поета з його музичним переосмисленням, дотичним українській ментальності. Виявлено, що світоглядні домінанти Ф.-Г. Лорки реалізуються В. Антонюком завдяки використанню оригінального симфонічного письма. Симфонізм у музичному полотні Кантати, власне, як і в інших творах цього композитора, є органічним і природним та виконує драматургічну формоутворюючу роль, доповнюючи, збагачуючи змістовне та емоційне поле української музики специфічними жанровими рисами. Поєднання вербальної та музичної складових, а також особливостей інтонаційного мовлення андалузського поета на тлі вокально-симфонічного твору дає можливість сучасному українському композитору створити єдиний музично-поетичний образ, що відтворює його художньо-естетичне сприйняття поезиї Ф.-Г. Лорки.

У підрозділі 2.2 «Кантата “Чотири вірші для сопрано та симфонічного оркестру на слова В. Стуса”. Ієрархія творчого процесу» виявлено закономірності, що передбачають запрограмований збіг рецептивного слухацького й інтенціонального композиторського та виконавського векторів. Виникає той особливий тип інтеграції музичної форми – музичне циклоутворення, що не зводиться лише до послідовності частин, а ніби надбудовується над ними реально чи віртуально, через логіку або рецепцію. Дослідження цієї кантати з точки зору закономірностей циклоутворення має пряме відношення до проблем репертуару сучасного концертно-камерного виконавства, формування якого взаємопов'язане з новими слухацькими установками. Специфіка проявів речитативності, декламаційності та оповідальності у кантаті розкривається на рівні жанрово-стильових комплексів конкретних поетичних творів В. Стуса, що зумовлює програмність та ідейну спрямованість твору, його особливе місце як у композиторському доробку В. Антонюка, так і в українській музиці.

У підрозділі 2.3 «Кантата у чотирьох частинах для сопрано та симфонічного оркестру на слова О. Пушкіна» через вивчення музичного матеріалу та інтерпретації вокально-симфонічних номерів цієї кантати надало змогу виявити закономірності, що передбачають запрограмований збіг рецептивного слухацького й інтенціонального композиторського та виконавського векторів. Виникає особливий тип інтеграції музичної форми – музичне циклоутворення, що не зводиться лише до послідовності частин, а ніби надбудовується над ними реально чи віртуально, через логіку або рецепцію.

Виконавська артикуляція, поєднуючи когнітивний, креативний, рефлексивний компоненти (через занурення в атмосферу певної епохи, світогляду й естетичних спрямувань митців – композитора та поета) активізує твір у концертному виконанні. Доведено, що диригенти В. Жадько, М. Лисенко, Н. Пономарчук, В. Шейко та співачка В. Антонюк у виконанні вокально-симфонічних кантат В. Антонюка продемонстрували творчий тандем високохудожнього рівня.

Третій розділ «Автор – інтерпретатор своєї музики. Рефлексії особистісної ліричності: культурологічний аспект» містить характеристику чільного творчого методу В. Антонюка, що споріднює всі різножанрові твори автора, – це симфонізм, який рівночасно виступає способом мислення композитора та знаряддям організації музичного матеріалу. Висвітлена нами на прикладі виконавського аналізу Концерту для фортепіано та симфонічного оркестру В. Антонюка природа його індивідуального стилю як композитора та піаніста, репрезентує творчу діяльність митця – носія традицій – на тлі загального стилю свого часу.

У підрозділі 3.1 «Концерт для фортепіано та симфонічного оркестру В. Антонюка: продовження традицій» показано способи подолання В. Антонюком існуючого жанрового канону фортепіанного концерту, зумовлені потребою суто драматургічного характеру. Музика цього твору надає досить чітке уявлення про рефлексії образу ліричного героя, – його свідомі й мимовільні дії, що обумовлюють і визначають усю подальшу поведінку і переживання, що поступово змінюються, стаючи усвідомленими і сприйнятими. Визначено, що В. Антонюк передбачає існування у центрі подій постать ліричного героя, протагоніста, – образ самого автора: піаніст у композитора постає основною центральною фігурою дійства. Доведено, що в українській інструментально-симфонічній музиці ХХІ ст. пізнання та освоєння дійсності, аналіз окремих її проявів із подальшим створенням більш-менш повної картини світу неможливі без осягнення духовного світу ліричного героя та заглиблення у мікрокосмос його особистості з усіма рефлексіями над скарбами інтелектуального та психічного буття; без вияву рис індивідуального стилю.

У підрозділі 3.2 «Художні орієнтири та ціннісні аспекти творчого доробку В. Антонюка» визначено, що сучасний український композитор ХХІ ст. – автор 10 симфоній та понад 600 різножанрових опусів, виданих у Канаді, США, Японії. Їхній аналіз не дозволяє зробити остаточні висновки щодо жанрової пріоритетності написаної ним музики, оскільки митець працює в різних художніх напрямках та жанрах (крім театральних), висвітлює можливості багатьох музичних інструментів і людського голосу. Складний синтаксис, емоційна насиченість, чітка прописаність деталей, конструктивна виваженість форми викликають запитання щодо стильового генезису творів В. Антонюка – як у його світоспрямуванні, так і в плані суто композиторської техніки. Визначено, що, дослідження стильових закономірностей творчого багажу відомого світові українського митця є перспективою для подальших музикознавчих і культурологічних студій.

ВИСНОВКИ

1. У дисертації досліджено культурологічні рефлексії ліричності виконавських інтерпретацій симфонічної музики сучасного українського композитора Валерія Антонюка. Висвітлено особливості його творчого методу, визначено ристи стилю. Завдяки вивченню композиторського тексту та виконавських трактувань інтерпретаторів, які реалізують творчий задум автора, здійснено аналіз образу ліричного героя його музики. Симфонічний доробок В. Антонюка розглянуто як феномен метадискурсу, єдиного художнього простору музичного твору (від його створення до виконання й фіксації), що поки залишається поза увагою сучасного мистецтвознавства. На підставі методологічних засад цілісного аналізу нами здійснено дослідження партитур і записів виконання музичних опусів композитора Валерія Антонюка (сім симфоній, симфонічна поема для струнного оркестру «Омріяна Незбагненність», три вокально-симфонічні кантати, Концерт для фортепіано та симфонічного оркестру) у певних інтерпретаціях. Проаналізовано індивідуальні риси виконавської редакції в семантичній парадигмі (споріднених або відмінних) векторів композиторського задуму та зафіксовано художні результати різних інтерпретаторських трактувань диригентів В. Жадько, М. Лисенка, Н. Пономарчук, Н. Рачвелі, М. Скорика та В. Шейка. Визначено, що музичний твір (за умови неодноразового звертання виконавця до творчих здобутків автора, – твори) є проявом апроксимації (наближення) виконавської уваги до певної сфери композиторської думки. Завдяки з'ясуванню й уточненню канонів циклізації, як фундаментальної основи художнього мислення в сучасній українській музиці, було виявлено нові, – культурологічні особливості реалізації симфонічного, вокально-симфонічного циклу та інструментальних творів Валерія Антонюка в концертному виконанні.

2. Встановлено ідейно-філософське підґрунтя творчого процесу композитора, що має свій відбиток як в драматургічній експлікації, так і в якості музичної тканини, зафіксованій в авторській партитурі. Окреслено становлення та висвітлено вектор ідейно-творчих спрямувань автора, що відбуваються на концептуальному (світоглядному, філософському) рівні. Це репрезентує намір композитора відтворити в музиці відбиток власного структурованого мислення, внутрішнього когнітивного та емпіричного контенту. Описано віддзеркалення ідей екзистенціалізму, етнічно-національного космізму та кордоцентризму автора в рамках творимої ним змістовно-художньої сфери та виявлено прояв даних ідей у площині актуалізації засобів музичної виразності. Досліджено композиторські інтенції В. Антонюка, спрямовані на виявлення загальних емоційно-образних вібрацій, що утворюють систему алузій також між іншими творами автора, формують єдине пасіонарне поле ліричного героя його музики. Простежено етапи процесу побудови драматургії музичного твору, створення образних характеристик його «персонажів», завдяки використанню певних засобів композиторської техніки, які мають своє відображення на семіотичному рівні нотного тексту. Показано високий професійний рівень знань композитором

технічних можливостей інструментів симфонічного оркестру та майстерне використання їх задля створення відповідної до авторського задуму фоніки, створення певних портретних, пейзажних характеристик, епізодів підсумкового значення.

3. Визначено особливість умов формування В. Антонюком із окремих творів загального музичного полотна на основі як ідейно-художніх так і суто музичних засобів. Встановлено, що симфонізм є базовим методом мислення композитора В. Антонюка та засадничим – у логіці організації ним музичного матеріалу. Основою для формування В. Антонюком тематичного матеріалу є конструктивна ідея монотематизму. Враховуючи драматургічні можливості жанрового підґрунтя, була зафіксована тенденція до переосмислення композитором жанрового канону та спроба віднайти можливості використання поліжанровості. Виявлено створення композитором нового гармонічного кластерного утворення, який є стійкою акордовою формою та застосовується В. Антонюком у всіх його творах з певною художньою метою, що надає підставу вважати таке вертикальне сполучення концептуальним відбитком авторської інтенції. Встановлено, що мелодійне багатство й інтенсивне емоційне наповнення партитури В. Антонюка розкриваються щоразу по-новому; існування ж люфту для інтерпретаторської транскрипції свідчить про значний технічний та художній рівень композитора.

4. На підставі вивчення музичного матеріалу та інтерпретації симфонічних, вокально-симфонічних та інструментальних творів В. Антонюка зафіксовано закономірності, що виявляють рівень циклічності, що проявляється як певна низка гіперкомунікативних подій, полілог між частинами і цілим. Визначено, що В. Антонюк створює свої симфонічні опуси як своєрідні драматургічні п'єси, – наративи. Поєднання чотирьох перших – «довоєнних» – симфоній В. Антонюка в один цикл дає ефект створення єдиного семантичного поля, – архітектонічної арки. Збереження конструктивної врівноваженості, створення тематичних побудов, що збалансовують романтичну, вільну від алгоритмічних структур форму, є найважливішою рисою композиторського почерку В. Антонюка, частиною його художнього мислення, його стильовим рішенням. Доведено, що дослідження музичної форми з точки зору реалізації закономірностей циклоутворення створює можливість застосування іншого типу наративу з перенесенням уваги з головного героя на слухача, перетворення ситуації спостереження на синергійну форму співучасті.

5. Досліджено застосування В. Антонюком у якості композиційного методу побудови твору кінематографічного методу в способі конкатенації музичного матеріалу. Зафіксовано прояв естетики театральності на фабульно-сюжетному та драматургічному рівнях, що, в свою чергу, має безпосередній відбиток площині структури музичного твору. Конкретизовано специфічні риси композиторського письма (технічні особливості, драматургічна експлікація), завдяки яким утворюється єдиний музичний дискурс.

6. Визначено ключові аспекти інтерпретації музичного твору, безпосередньо чи опосередковано пов'язані зі створенням В. Антонюком художнього контексту як метадискурсу. Окреслено специфічні риси виконавського розуміння в

семантичній парадигмі (споріднених або відмінних) векторів композиторського задуму та зафіксовано результати «дивергентного» розвитку в межах певної партитури. Розглянуто специфіку нотного тексту партитури, як головного чинника диригентського (вокального, інструментального) виконавського аналізу, та виявлено елементи інтерпретаторської редакції. Здійснено порівняльний аналіз моделі композиторського та виконавського трактування творів. Зафіксовано ключові моменти семантико-драматургічної логіки виконавської транскрипції; окреслено елементи розходження в інтерпретаторській редакції диригентів В. Жадько та В. Шейка, розглянуто роль особистості конкретного виконавця в процесі створення музичного артефакту. Зосередження уваги на художньому прочитанні вокально-симфонічних кантат Валерія Антонюка співачкою Валентиною Антонюк призвело до розуміння важливості формування творчого тандему (з долученням диригента й оркестрового колективу) задля виявлення усїєї багатопланової конструкції художнього контенту.

7. Висвітлено художньо-естетичну багатоплановість ряду творчих здобутків автора (композитора та інтерпретатора своєї музики), що виявляються саме завдяки особливостям виконавської реалізації. Розглянуто позиції виконавського прочитання та висвітлено кінцевий результат щодо його відображення (калькування, змінення, збагачення) первинного композиторського плану. Доведено, що певна ревізія жанру фортепіанного концерту, з метою апроксимації його до інтелектуальної та психологічної специфіки до слухача, притаманна сучасній українській музиці ХХІ ст., є визначальною для індивідуального стилю В. Антонюка, як композитора та піаніста. Зроблено культурологічні висновки стосовно доцільності залучення до засобів цілісного музикознавчого аналізу виконавської редакції, з метою отримання якісного всебічного дослідження певного твору.

8. У ракурсі здійсненого культурологічного дослідження, на прикладі аналізу творчості сучасного українського композитора Валерія Антонюка, простежено лінію розвитку національної класичної музичної традиції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України та статті у наукових фахових виданнях, які включені до міжнародних наукометричних баз

1. Гриценко О. Г. Відчуття дуенде (Валерій Антонюк і його «Кантата в п'яти частинах для сопрано та симфонічного оркестру на вірші Федеріко Гарсія Лорки в українському перекладі Миколи Лукаша»). *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Вип. 114 : Композитори і музикознавці Київської консерваторії у 1941–2010-х роках : збірник статей. Київ : НМАУ імені П. І. Чайковського, 2016. С. 380–401.

2. Гриценко О. Г. Дискурс симфонізму в творчості Валерія Антонюка. *Культура і мистецтво у сучасному світі*. КНУКіМ, 2017. Вип. 18. С. 88–110.
3. Гриценко О. Г. Метадискурс симфонізму ХХІ століття (на прикладі «довоєнних» симфоній Валерія Антонюка). *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. *Напрямок : Мистецтвознавство*. Рівне : РДГУ, 2017. Вип. 24. С. 99–111.
4. Гриценко О. Г. Композитор Валерій Антонюк : риси стилю. *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. праць. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2019. Вип. 35. С. 273–280.
5. Гриценко О. Г. Сильова парадигма художнього методу М. Лисенка та її втілення в українській музиці. *Культурологічна думка* : щорічник наук. праць. Інститут культурології Національної академії мистецтв України. Київ, 2017. № 11. С. 146–156.
6. Гриценко О. Г. Еволюція образу ліричного героя у «Воєнних» симфоніях Валерія Антонюка. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку* : наук. зб. *Напрямок : Мистецтвознавство*. Рівне : РДГУ, 2018. Вип. 28. 306 с. С. 44–53.
7. Гриценко О. Г. Культурологічні аспекти інтерпретації вокально-симфонічного циклу у творчості композитора Валерія Антонюка. *Культура і сучасність* : альманах. Київ : ІДЕЯ ПРИНТ, 2019. № 1. 350 с. С. 196–203.

**Статті у науковому періодичному виданні іншої держави та виданні,
внесеному до міжнародних наукометричних баз даних**

8. Hrytsenko O. Symphony in the work of Valeriy Antonuk // *International Scientific Journal «Euro-American scientific cooperation»*: research articles. Hamilton. Canada. 2017. Volume 17. Pg. 63–73.
9. Гриценко О. Г. Кантата Валерія Антонюка «Чотири вірші для сопрано та симфонічного оркестру на слова Василя Стуса» в контексті розвитку вокально-симфонічного циклу. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Філософія, культурологія, соціологія*. МДУ, 2017. Вип. 14. С. 74–82.

Наукові праці апробаційного характеру:

10. Hrytsenko O. Modern Ukrainian composer Valeriy Antonuk : research articles *XII International Conference «Sharing the results of research towards closer global convergence of scientists»*. Montreal. Canada. 2017. Pg. 47–52.
11. Hrytsenko O. Unfading branch of the Ukrainian musical romanticism (Composer Nikolay Lysenko's artistic method) : research articles *International Scientific Conference «Topical problems of modern science»*. Warsaw. Poland. 2017. Volume 2. Pg. 3–4.
12. Гриценко О. Г. Образ ліричного героя (Валерій Антонюк та його симфонія № 7 «Маскарад непобачених снів»). *Музика*. № 3. 2018. С. 24–27.
13. Гриценко О. Г. Творчість сучасного українського композитора Валерія

Антонюка в контексті українсько-польських зв'язків. *Україна – Польща: діалог культур (Ukraina – Polska: dialog kultur)* : зб. матеріалів Міжнародного наукового симпозіуму. Київ, 19–21 квітня 2018 р. Київ : ІК НАМ України, 2018. С. 70–71.

АНОТАЦІЯ

Гриценко О. Г. Культурологічні рефлексії ліричності у виконавських інтерпретаціях симфонічної музики Валерія Антонюка. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 26.00.01 – Теорія та історія культури (мистецтвознавство). Національна музична академія України імені П. І. Чайковського, Міністерство культури, молоді та спорту України. Київ, 2020.

Дисертацію присвячено висвітленню культурологічних особливостей творчого методу сучасного українського композитора-симфоніста Валерія Антонюка. Завдяки вивченню композиторського тексту та виконавських трактувань інтерпретаторів, які реалізують творчий задум автора, здійснено аналіз рефлексій особистісної ліричності його музики. Симфонічний доробок В. Антонюка розглянуто як феномен метадискурсу, єдиного художнього простору музичного твору (від його створення до виконання й фіксації), що поки залишається поза увагою сучасного мистецтвознавства. Аналіз творчих здобутків сучасного українського композитора В. Антонюка засвідчує його спрямування до створення різножанрових музичних полотен. Визначено, що він послуговується надбаннями різних стильових доктрин, у його творчому методі можна знайти риси різних музичних напрямків, але всі вони – інструмент задля досягнення певної художньої цілі. В. Антонюк – митець, який відчуває себе невід'ємною, іманентною частиною буття в сенсі розвитку культурного процесу. Маючи світогляд людини ХХІ ст. з міцним, якісним підґрунтям музичної освіти, що містить у собі володіння широким спектром гуманітарних знань, він володіє й суто технічними інформаційними блоками сучасних засобів музичного програмування та сам озвучує свої нові симфонії й інструментальні твори. Він вдало експериментує та створює різножанрову музику, застосовуючи можливості практично всіх відомих композиторських технік. Дослідження творчого багажу В. Антонюка, – відомого українського митця, який, продовжуючи традиції української класичної музики, знаходиться в самому епіцентрі культурного простору ХХІ ст., – є перспективою для подальших музикознавчих і культурологічних студій та сприятиме поєднанню окремих рис і деталей дослідницького процесу в цілісне полотно творчого портрета композитора в контексті його часу. Засобами культурологічної методології визначено вплив свідомості виконавця-інтерпретатора на формування кінцевого результату творчості композитора та створення концептуального поля текстового простору сучасної української музики. Доведено, що в сучасній музиці пізнання й освоєння дійсності, аналіз окремих її проявів із подальшим створенням більш-менш повної картини світу неможливе без осягнення духовного світу ліричного героя, без

заглиблення у мікрокосмос його особистості з усіма рефлексіями й скарбами інтелектуального та психічного буття, без вияву рис стилю. Головним результатом роботи є окреслення художньо-естетичної багатоплановості проаналізованих творів композитора В. Антонюка, здійснене завдяки зіставленню особливостей виконавської редакції різних інтерпретаторів його музики.

Ключові слова: Валерій Антонюк, виконавська інтерпретація, композиторські інтенції, культурологічні рефлексії, ліричний герой, метадискурс, монотематизм, симфонічні наративи.

АННОТАЦІЯ

Гриценко О. Г. Культурологіческие рефлексии лиричности в исполнительских интерпретациях симфонической музыки Валерия Антонюка. Квалификационная научная работа на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 26.00.01 – Теория и история культуры (искусствоведение). Национальная музыкальная академия Украины имени П. И. Чайковского, Министерство культуры, молодежи и спорта Украины. Киев, 2020.

Диссертация посвящена освещению культурологических особенностей творческого метода современного украинского композитора-симфониста Валерия Антонюка. Благодаря изучению композиторского текста и исполнительских трактовок интерпретаторов, реализующих творческий замысел автора, осуществлен анализ образа лирического героя его музыки. Симфонический задел В. Антонюка рассмотрен как феномен метадискурса, – единого художественного пространства музыкального произведения (от его создания до исполнения и фиксации), что пока еще остается вне поля зрения современного искусствоведения. Способами культурологической методологии определено влияние сознания исполнителя-интерпретатора на формирование конечного результата творчества композитора и создание концептуального поля текстового пространства современной украинской музыки. Доказано, что в современной музыке познание и освоение действительности, анализ ее отдельных проявлений с дальнейшим созданием более-менее полной картины мира невозможен без осмысления духовного мира лирического героя, без погружения в микрокосмос его личности со всеми рефлексиями и сокровищами интеллектуального и психического бытия, без выявления черт стиля. Главным результатом работы является определение художественно-эстетической многоплановости проанализированных произведений композитора В. Антонюк, совершенное благодаря сопоставлению особенностей исполнительской редакции различных интерпретаторов его музыки.

Ключевые слова: Валерий Антонюк, исполнительская интерпретация, композиторские интенции, культурологические рефлексии, лирический герой, метадискурс, монотематизм, симфонические наративы.

SUMMARY

Hrytsenko O. G. Cultural studies reflections of lyricism in performing interpretations of symphonic music by Valeriy Antonyuk. Qualifying scientific proceedings with copyright of a manuscript.

Thesis for candidate degree in study of art by speciality 26.00.01 – theory and history of culture (study of art). The Tchaikovsky National Music Academy of Ukraine, the Ministry of Culture, Youth and Sports of Ukraine. Kyiv, 2020.

The thesis is devoted to elucidation of creative method features of the contemporary Ukrainian composer-symphonist Valeriy Antonyuk. Due to the study of composer's text and performing interpretations that realize the creative intention of the author, an analysis of his music lyric hero character is carried out. V. Antonyuk's symphonic work is considered as phenomenon of metadiscourse, single artistic space of music piece (from its creation till performance and fixation) that so far remains out of attention of the current art criticism. Analysis of musical developments of modern Ukrainian composer V. Antonyuk attests his focus on creation of pieces of music in different genres. It was determined that he uses gains of varied conceptions of style. Traits of different music trends may be found in his creative method. With that, they all serve as a tool to achieve a concrete creative goal. V. Antonyuk is an artist who feels himself inherent in objective reality, an immanent part of progressively evolving culture. With a worldview of a man of XXI century, having attained a high level in musical education, which included mastering a wide circle of humanities, he also comprehends essentially technical informational blocks of modern tools of musical programming and is capable of making a sound track to his new symphonies and instrumental pieces by himself. He is effective in experiments and composing the music of different genres, applying the options of almost all known composing techniques. Research of creative wealth of V. Antonyuk, – a renowned Ukrainian artist, who, continuing the traditions of Ukrainian classical music, finds himself in the epicentre of cultural life of XXI century, – is the future of forthcoming musical and cultural studies. This research also will foster the introduction of specific features and facts from the research process into the integral canvas of the composer's creative portrait in the context of his time. The influence of the consciousness of the interpreter on the formation of the final result of the composer's creativity and the creation of the conceptual field of the textual space of Ukrainian contemporary music were determined by means of cultural methodology. It is proved that in modern music the cognition and the recognition of reality, the analysis of its individual detections with the subsequent creation of a fairly complete picture of the world is impossible without understanding the spiritual world of the lyrical hero, without delving into the microcosm of his personality with all the reflections and treasures of the intellectual and mental being, without disclosure the traits of his style. The main result of the work are stated and it is underlined that its main result is an outlining of artistic-aesthetic multidimensionality of the analyzed works of composer V. Antonyuk, due to comparison of the features of performing versions of different interpretations of his music.

Key words: Valeriy Antonyuk, performing interpretation, composer's intentions, cultural studies reflections, lyric hero, metadiscourse, monothematism, symphonic narratives.